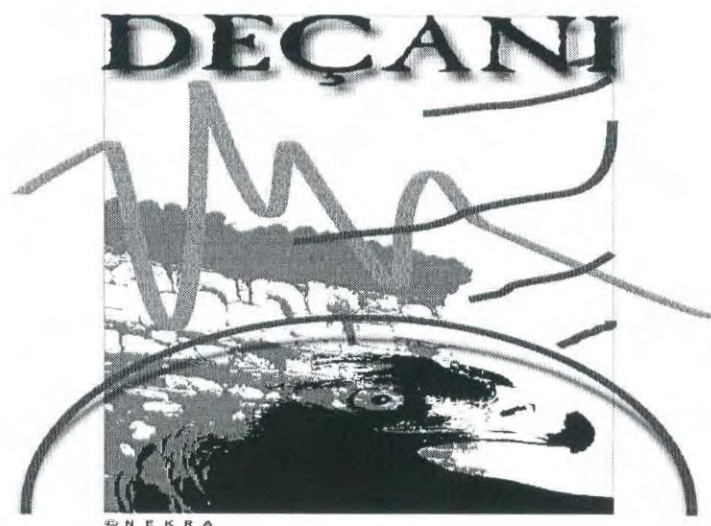
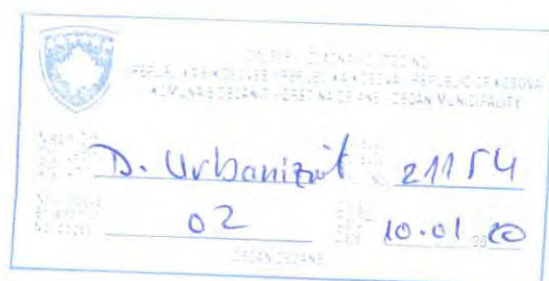

KOMUNA E DEÇANIT
MUNICIPALITY OF DECAN
OPSTINA DECANI

PLANI LOKAL
PËR
MBROJTJEN E MJEDISIT
2020 – 2023

Rëndësia e Planit Lokal për Mbrojtjen e Mjedisit

Komuna e Deçanit ruatjen dhe mbrojtjen e mjedisit dhe komponenteve mjedisore (ujin, ajrin, token dhe biodiversitetin), i ka prioritet të saj dhe janë prezentuar me projektet planifikuese në: Planin Zhvillimor Komunal 2020-2028, Planin për Menaxhim të Mbeturinave 2018-2022, Planin Lokal për Menaxhimin e Mbeturinave Inerte nga Ndërtimi dhe Demolimi 2020, Planin Lokal për Menaxhimin e Integruar të Mbeturinave 2021-2025, Kornizën Afatmesme Buxhetore 2020-2022, Kornizën Afatmesme Buxhetore 2021-2023, të cilat prezantojnë projektet strategjik për fushën e mjedisit, që janë inkurpcur në Planin Lokal për Mbrojtjen e Mjedisit.

Në plan janë identifikuar projektet strategjike për vitin 2020-2023. Në këtë kontekst, kontribut të çmueshëm për specifikime të veprimeve të veçanta kanë dhënë edhe planifikimet në dokumentet strategjike komunale të lartë përmendura. Qëllimi i këtij plani për ruatjen dhe mbrojtjen e mjedisit është planifikimi i veprimeve për tejkalimin, gjegjësisht eliminimin e problemeve të ndotjes së mjedisit jetësor.

Qëllimit dhe përkushtimi i këtij plani është ruajtja dhe mbrojtja e mjedisit, duke krijuar dhe siguruar një të ardhme me ambient të pastër dhe të shëndoshë për qytetarët e Deçanit. Planifikimi mjedisor është i përqendruar në përmirësimin e jetës së qytetarëve, duke e mbështetur fuqishëm zhvillimin dhe përmirësimin e infrastrukturës së nevojshme mjedisore.

Plani Lokal për Mbrojtjen e Mjedisit është një dokument strategjik duke i përmbledh aktivitetet e dokumenteve të përmendura dhe të miratuara nga Asambleja Komunale, i cili do të shërbejë fushës së mjedisit në marrjen e investimeve për përmirësimin e mjedisit në Komunën e Deçanit.

Ky dokument planifikues do të ju shërbejë të gjithë akterëve vendas dhe të huaj, që të fokusohen në investime në fushën e mjedisit si: investime në kanalizimin e ujërave të zeza, hapësira gjelbëruese, zhvillimin e turizmit në bjeshkët e Deçanit dhe ruatjen e mjedisit-trashëgimisë natyrore, menaxhimin e mbeturinave duke rregulluar sistemin e administrimit të mbeturinave nëpërmes veprimeve për ndarje, riciklim dhe kompostim. Me këtë rast, administratë komunale ka krijuar një ambient të pastër, që arrihen vetëm me bashkëpunim të plotë të të gjithë akterëve në komunë si dhe secilit qytetar në sferën e ruajtjes dhe mbrojtjes së mjedisit.

Komuna e Deçanit dhe Pozita dhe karakteristikat gjeografike

Deçani apo ndryshe siç është quajtur dikur Ulëza, shtrihet në pjesën veri-perëndimore të Kosovës, historia e të cilit shkon deri në antikitet, ku gjurmët arkeologjike dëshmojnë se në këtë pjesë ka ekzistuar procesi i organizuar i jetës, që nga kohët më të lashta ku ishte pjese e Dardanise Ilire.

Komuna e Deçanit ka një pozitë mjaftë të mirë gjeografike. Ndodhet në pjesën veri-perëndimore të Kosovës dhe të Rrafshit të Dukagjinit. Komuna e Deçanit, shtrihet në një sipërfaqe prej 293,948,468.50 m² ose 293,94 km² dhe përfshinë 136 banorë për km².

- 5504.53 sipërfaqe e shfrytëzuar e tokës bujqësore/sipërfaqe ha
- 4302.07 tokë e punueshme /arë sipërfaqe ha
- 198.6 kopshte/sipërfaqe ha
- 1873 livadhe dhe kullosa/sipërfaqe ha
- 150.4 tokë bujqësore e pa përdorur/sipërfaqe ha
- 11,263.4 tokë pyjore sipërfaqe-park kombëtar bjeshket e nemura ha
- 4732 tokë pyjore private/sipërfaqe ha
- 790.7 Zona e vecantë e mbrojtur rreth manastirit të Deçanit/sipërfaqe ha
- 378.6 tokë jo bujqësore/sipërfaqe ha
- 200.75 tokë ndërtimore/sipërfaqe ha

Komuna e Deçanit, ka një qendër administrative dhe 38 fshatra. Qyteti i Deçanit nga kryeqyteti (Prishtina) ka një largësi prej 90 km.

Në këtë hapësirë jetojnë rreth 40,019 banorë rezident, sipas regjistrimit të popullsisë të vitit 2011.

Lartësia mbidetare varion nga me e ulët në fshatin Maznik 412 m dhe me e larta që përfshin masivin e bjeshkëve të Nemuna, majën e Gjeravicë me 2565 m lartësi mbidetare. Në sajë të krijimit të relieft Komuna e Deçanit ndahet në dy pjesë:

- Në ultësi që është pjesë e rrafshit të Dukagjinit;
- Dhe në lartësi që përfshin masivin e Bjeshkëve të Nemuna (Alpet Shqiptare).

Rrafshi i Dukagjinit është krijuar në periudhën gjeografike-neogjen. Nga lëvizjet tektonike krijohet një liqe që përfshinë tërë Rrafshin e Dukagjinit. Nga mesi i Laçerit, niveli i ujit të liqenit fillon të ulet dhe më vonë, fillon të tërhiqet përmes luginës të Drinit të Bardhë.

Bjeshkët e Nemuna apo Alpet Shqiptare, shtrihen në pjesën perëndimore të Komunës së Deçanit që i takon nga sipërfaqja e përgjithshme e parkut Kombëtarë me përfshirje/sipërfaqe prej 16,786 ha apo 27% nga territori i Bjeshkeve të Nemuna i takon komunës së Deçanit.

Lartësitë e Bjeshkëve të Nemuna pak ndryshojnë nga lartësia e vargmaleve alpike të tjera. Këto janë pjesët më të larta dhe më shkëmbore të vargmaleve të Siujdhesës Ballkanike, me ç'rast shkëmbinjtë e bardhë dhe të dhëmbëzuar formojnë pamje imponuese. Nga masivi i Bjeshkëve të Nemuna, mund të veçojmë këto maja më të larta me lartësi mbi detare:

- Maja e Gjeravicës 2656 m
- Maja e Marjashit 2530 m
- Maja e Rupes 2501 m
- Maja e Qenit 2406 m
- Maja e Strellcit 2377 m

Trashëgimia natyrore

Komuna e Deçanit është e njohur me trashëgimi kulturore dhe natyrore ku një pjesë e kësaj pasurie është e vendosur nën mbrojtje sipas normave ligjore mjedisore. Deçani disponon “Bjeshkët Nemuna” që janë Park Nacional, paraqet një prej vlerave më të rëndësishme natyrore. Bukuritë natyrore dhe vlerat e këtij territori e posaçërisht “Gryka e Deçanit” kanë vend të rëndësishëm në vlerësimet e vlerave të peizazhit dhe bukurive natyrore specifike me florë dhe faunë.

Vlerë të mëdha këtij territori i shtonë edhe “Gryka e Deçanit” më “Kanjoni i Lumëbardhit” të Deçanit, si dhe “Gryka e Lloqanit” me “Lumëbardhin e Lloqanit”, vlera që krijojnë mundësi të jashtëzakonshme për: vizita dhe ekskurziona nga turistët vendas dhe të huaj.

Këto gryka janë me bukuri të rralla natyrore atraktive dhe të rëndësishme, jo vetëm për rrafshin e Dukagjinit dhe me gjerësi ku “Lugina e Lumëbardhit”, është e ndërtuar në kanjonin e glacialit të dikurshëm në luginën që është e gjatë 30 km. Në dalje të Grykës, është qendra rekreative-turistike kompleksi i hoteleve dhe pushimorja e fëmijëve, e cila pjesë duhet të jetë bazë për zhvillimin e më tutjeshëm të një qendre turistike rekreative për “Bjeshkët e Nemuna”.

Disa nga zonat e mbrojtura të natyrës në territorin e komunës së Deçanit datojnë që nga vitet e '50 të shekullit të kaluar. Gjithashtu, në këtë pjesë gjendet edhe kompleksi i trungjeve të pishës së zezë (*pinus nigra*), i vënë në mbrojtje ligjore, si zonë e mbrojtur e pishës pyjore. Ky pyll është mbjellë në pjesën e parë të shek. XIX-të, më sipërfaqe prej 15 ha, kurse pjesët jugore dhe lindore të këtij pylli janë të pasur më gështenjë. Gjithashtu, janë në mbrojtje të monumenteve të natyrës edhe 32 monumente natyrore

Tabela Nr. 1 - Zonat dhe monumentet e mbrojtura në Komunën e Deçanit ¹

Emërtimi i Zonës/ objektit	Komuna/zona	Kategoria sipas IUCN	Viti i mbrojtjes	Përshkrimi i shkurtër i vlerave
REZERVAT STRIKT I NATYRES				
/Maja e Ropsit	PK. "Bjeshkët e Nemuna"	I	1955 (2016)	Rezervat bimor i llojeve të molikës, Bredhit, Pishës, Ahut, dhe i Dhisë së Egër (<i>Rupicapra rupicapra L.</i>)
Bjeshka e Kuzhnjerit	PK. "Bjeshkët e Nemuna"	I	1955 (2016)	Rezervat natyror, i llojit dhia e egër (<i>Rupicapra rupicapra L.</i>)
Malet e Prilepit	PK. "Bjeshkët e Nemuna"	I	1963 (2016)	Rezervat bimor me përbërje të pastër të Panjës malore (<i>Acer heildreichii</i>) dhe Arrnenit (<i>Pinus peuce</i>)
PARK KOMBETAR				
Parku Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna"	Deçan, Pejë Istog, Junik, Gjakovë	II	2013	Karakterizohen me lloje të shumta relikte dhe endemike të florës, vegjetacionit dhe faunës. Me vlera gjeomorfologjike, gjeologjike,

¹ Agjencia për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës (AMMK-MMPH)

				hidrologjike, speleologjike, kulturore, edukativo-arsimore dhe turistike.
MONUMENTE NATYRORE				
Bliri (Tilia argentea) në Isnqi	Isnqi- Deçan	III	1968	Monument natyror me karakter botanik
Trungjet e Blirit (Tilia argentea) në Isnqi	Isnqi- Deçan	III	1968	Monument natyror me karakter botanik
PEIZAZH I MBROJTUR				
Pishat e Deçanit	Deçan	V	1969	Lokalitete me vlera floristike, edukativo-arsimore dhe turistike

Monumentet natyrore në Komunën e Deçanit, kanë karakter: botanik, hidrologjik, gjeomorfologjik po ashtu duke i përfshirë edhe peizazhet e ndryshme natyrore, që gjenden në gjithë territorin e komunës dhe konsiderohen vlera të trashëgimisë natyrore.

Instituti për Mbrojtjen e Natyrës (Agjencia e Kosovës për Mbrojtjen e Mjedisit) ka bërë hulumtimin dhe evidentimin e vlerave të reja të natyrës.

Përveq vlerave të natyrës të mbrojtura paraprakisht, gjatë procesit të evidentimit të vlerave natyrore në territorin e komunës së Deçanit, janë identifikuar edhe 32 vlera të reja, disa prej të cilave për shkak të vlerave unike janë të mbrojtura në menyrë institucionale.

Tabela Nr. 2- Vlerat e natyrës të evidentuara në komunën e Deçanit 2020²

Nr.	Vendbanimi	Objekti natyrorë	Koordinatat		Lartësi a mbideta re
			X	Y	
1.	Babaloq	Trungu i shelgut	-	-	-
2.	Llukë e Ulët	Gleni i Llukës	-	-	-
3.	Llukë e Ulët	Trungu i plepit	-	-	-
4.	Llukë e Eperme	Kompleksi i trungjeve	-	-	-
5.	Beleg	Trungu i blirit	-	-	-
6.	Kodrali	Kroni i Borecit			
7.	Kodrali	Trungu i blirit	-	-	-
8.	Isniq	Trungu i blirit (i mbrojtur 1968)	0442681	4711878	594
9.	Isniq	Kompleksi i trungjeve të blirit (i mbrojtur 1968)	0442863	4711758	592
10.	Prapaqan	Trungu i arrës	0445852	4712235	545
11.	Dubovik	Kompleksi i trungjeve te plepit	0445644	4713548	546
12.	Dubovik	Trungu i blirit	0446133	4713771	549
13.	Strellc i Ulët	Trungu i blirit	0443593	4714077	576

² Instituti për Mbrojtje të Natyrës

14.	Strelle i Epërm	Trungu i blirit	0441801	4714155	653
15.	Deçan	Burimi i ujit mineral	0439827	4710943	644
16.	Deçan	Trungu i blirit	0441261	4709725	633
17.	Maznik	Trungu i dushkut	0453817	4710299	434
18.	Dashinoc	Trungu i dushkut	0450452	4709613	480
19.	Ratish e Ulët	Trungu i Mrizit (bungut)	-	-	-
20.	Ratish e Ulët	Gleni Ratishë	0449444	4707636	501
21.	Ratish e Eperm	Trungu i dushkut	0448477	4728154	507
22.	Ratish e Eperm	Kompleksi i trungjeve	0448136	4708422	522
23.	Irzniq	Trungu i blirit	0446328	4708033	550
24.	Shaptej	Kompleksi i trungjeve dushkut	0449262	4705079	455
25.	Gramacel	Kompleksi i trungjeve-varrezat e Jagozit			
26.	Glllogjan	Trungu i dushkut	0447816	4706272	519
27.	Carrabreg i Epërm	Trungu i dushkut	0441720	4708619	621
28.	Drenoc	Trungjet e blirit dhe trungu i pishës	0441783	4707251	606
29.	Rastavicë	Trungu i dushkut	0444732	4704069	523
30.	Rastavicë	Trungu i blirit	0444791	4704979	520

31.	Carrabreg i Poshtëm	Trungjet e blirit	-	-	-
32.	Loqanë	Trungu i blirit	0440775	4708121	645

Pyjet

Pyjet e komunës së Deçanit janë thesari më i çmuar i vendit duke ju falënderuar relievit, klimës dhe hidrografisë i bënë ato me të çmuara dhe me atraktive. Sipërfaqet pyjore në Komunën e Deçanit janë si vijon : sipërfaqja e përgjithshme 16,786.1 ha. Nga sipërfaqja e përgjithshme komunës së Deçanit pyjet bëjnë pjesë rreth 36 % të sipërfaqes, rritja vjetore është 92,691 m³, kualiteti i masës drunore është i nivelit të lartë ku 70 % është dru teknik i cili përdoret për përpunimin e mëtutjeshëm në industrinë e drurit. Pyjet shtrihet në lartësi të larta mbidetare, pika më e lartë është Gjeravica 2656 m, ndërsa më e ulët mbidetare është në Podin e Gështenjave. Pyjet janë burim kryesorë për prodhimin e biomasës tokësore, furnizuesi kryesorë me oksigjen, ruajnë tokën nga erozioni, erërat etj. Pjesa më e madhe e pyjeve të Komunës së Deçanit është në pronësi publike, në viset e ulëta dominojnë pyjet e dushkut të cilat dita ditës po degradohen në mënyra të ndryshme, ndërsa në viset malore me të larta janë pyjet e pastra të ahut dhe halorëve (pishave) të ndryshme. Pyjet e Deçanit janë jashtëzakonisht atraktive dhe ideale për vizitë turistike dhe për një pushim malorë. Për menaxhim të suksesshëm të resurseve pyjore duhet të ndërmarrën masa:

- Ripyllëzimi i sipërfaqeve të degraduara, sidomos ato sipërfaqe që janë shkatërruar nga zjarri.
- Nga shfrytëzimi në mënyrë të pakontrolluar nga personat e papërgjegjshëm.

Pyjet e komunës së Deçanit kanë ndikim të madhë në natyrë nëpërmjet procesit të fotosintezës, fletët dhe halat e drurëve CO₂ (dyoksidi i karbonit) atmosferik konvertohet në karbon të ngurtë të depozituara në biomasë. Biomasa pyjore për prodhimin e energjisë përfshin drutë e zjarrit, mbetjet që rezultojnë nga procesi i shfrytëzimit (maja, degë, lëvore) dhe mbetjet e procesit të përpunimit industrial të drurit si tallash, ashkla etj. Harmonizimi i kërkesës dhe ofertës për dru zjarri dhe lëndë punimi ka qenë dhe mbetet një sfidë për ekonominë pyjore ndër vite.

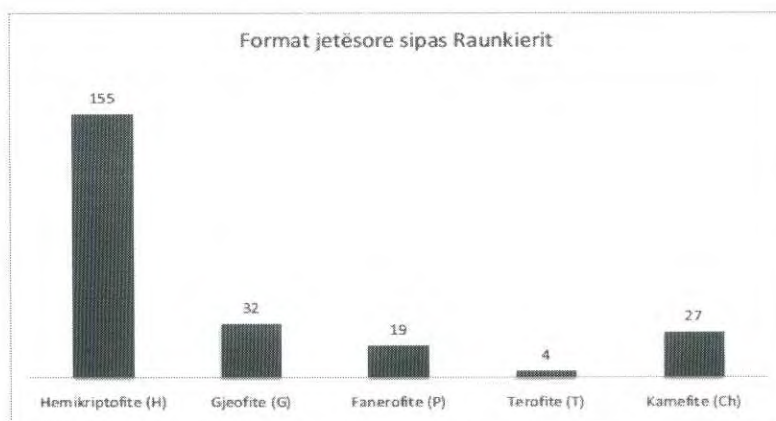
Resurset natyrore dhe biodiversiteti

Pozita gjeografike, faktori gjeologjik, pedologjik, hidrologjik, relievi dhe klima kane ndikuar, që ky territor të ketë një diveristet të pasur biologjik me bimë barishtore shumëvjeçare (hemikriptofita), rreth 70 % dhe bimë drunore dhe shkurret fanerofita rreth 7 %. Biodiversitetit përfshinë shumëllojshmërinë brenda dhe midis llojeve, si dhe shumëllojshmërinë ekosistemeve. Sipas hulumtimeve të bëra janë përshkruar 795 lloje të bimëve të ndryshme, endemike subendemike, që u përkasin elementeve endemike të ndryshme, gjithashtu edhe një numër i madh i llojeve relikte. Po ashtu, ky rajon është i pasur edhe me lloje të shumta të bimëve mjekuese (boronica, linsuri, kamomili dhe çajrave të tjera natyrore etj.).

Në Librin e Kuq të Florës Vaskulare të Republikës së Kosovës, janë ofruar të dhëna për mbrojtjen e natyrës, identifikimin e zonave të rrezikuara, të dhëna objektive për llojet e rrezikuara me standarde globale, motivimin e njerëzve që përmes aktiviteteve të ndryshme të mbrojnë natyrën, të dhëna për llojet e rrezikuara, shkallën e rrezikshmërisë, faktorët që rrezikojnë speciet dhe habitatet, një bazë të dhënash për të monitoruar gjendjen e llojeve të rrezikuara.

Numri i taksoneve të përfshira në Librin e Kuq të Florës Vaskulare të Kosovës sipas Raunkierit, janë paraqitur në figurë. Figura tregon se dominojnë Hemikriptofitet me 155 taksonë, pastaj Gjeofitet me 32 dhe Kamefitet me 27. Në numër më të vogël janë Fanerofitet me 19 taksonë dhe më së paku Terofitet me vetëm 4 taksonë.

Figura Nr. 3- Taksonet e përhapjes të bimëve sipas ndarjes se Raunkierit

Gjatë hulumtimeve intensive të kryera në terren grupi punues ka konstatuar edhe disa lloje të reja për Florën e Kosovës, në përgjithësi por në raste të caktuara dhe më gjerë-për florën e Evropës Juglindore. Kemi konstatuar 9 taksonë bimore të reja për Florën e Kosovës.

Këto taksonë janë: *Crocus flavus*, *Quercus robur* subsp. *pedunculiflora*, *Cyanus lingulatus*, *Juniperus sabina*, *Ranunculus degenii*, *Viola herzogii*, *Pulsatilla alpina*, *Minuartia baldaccii* subsp. *baldacii* dhe *Gypsophila spargulifolia*.

Tabela Nr. 4- Bimët endemike të florës vaskulare, karakteristike për Kosovën të cilat janë të përhapura edhe

në Alpet Shqiptare-Komuna e Deçanit³

Nr.	Familja/lloji	Lulëzimi /familja	Rio topi	Përhapja në Deçan	Bimë endemike	Zbulimi	Gjendja
DIPSACACE AE							
1.	Cephalaria pastricensis Dorfl. et Hayek. 1921. (Cefalaria e Pashtrikut)	VI – VII / VIII	Në vende me bar, shkurra, pyje të zones malore	Pashtrik, Alpet Shqiptar e (Bjeshkë t e Lumbar	Deça n	Dorfler, I., Hayek, A. (1921), nga materiali i	Populacio ne të rrezikuar a (Duhet të jenë nën

³ Bimet Endemike të florës vaskulare karakteristike për Deçanin.

			dhe subalpik e.	dhit, Zhleb).		mbledhur në Pashtrik dhe Alpet Shqiptare .	mbrojtje të ligjit)
FABACEA							
1.	Astragalus fialae Degen 1900. (Arithja e Fialit)	VII / VIII	Në shkëmbi një të zones alpike	Alpet Shqiptar e (Bjeshkë t e Lumbar dhit).	Deça n	Degen, A. (1900), nga materiali I mbledhur në Alpet Shqiptare .	Populacio ne të rrezikuar a (duhet të mbrohen me ligj).
LAMIACEA E							
1.	Thymus rochlenae Vel. 1903. (Listra e Rohlenes)	VI / VII	Në kullosa, livadhe të zones malor dhe subalpik e	Rrethina t e Deçanit.	Deça n	Velenovs ky, J. (1903).	Populacio ne të rrezikuar a (duhet të mbrohen me ligj)

SAXIFRAGA CEAE							
1.	Wulfenia bleicii Lak. 1971. <i>(Wulfenia e Bleçiqit)</i> (Në kosovë janë të përhapura dy nënlloje të këtij lloji: W. bleicii subsp. bleicii dhe W. bleicii subsp. rohlena, të cilat janë të përhapura në Alpet Shqiptare)	VI – VIII / VIII	Në vende me bar, pyje e shkurre të zones subalpine	Alpet Shqiptare	Deçan	Lakusič, R. (1971)	

Flora

Në Librin e Kuq të Florës Vaskulare⁴, floren në Komunën e Deçanit, e përbëjnë: algat, likenet, kërpudhat, fiernat, farëzhveshurat dhe farëveshurat të cilat janë bazë e jetës, formojnë mbështjellësin e gjelbër të tokës që ka ndikim të drejtpërdrejtë në jetën e organizmave shtazor dhe

⁴ Libri i Kuq i bimeve vaskulare i Republikës së Kosovës.

njeriut. Pa mohuar rëndësinë e asnjë grupi bimor, që kanë për jetën në planetin tonë, e në kuadër të kësaj edhe për jetën në komunën e Deçanit, bimët vaskulare, në veçanti bimët me farë (farëzhveshurat dhe farëveshurat) kanë rolin kryesor në vegjetacion i cili ka ndikim direkt në klimën, ajrin, ujin dhe tokën. Ariali i shtrirjes i florës vaskulare të pranishme në territorin e Komunës së Deçanit të cilat janë pjesë e Librit të Kuq veçohen këto bime: *Dianthus scardicus*, *Crocus scardicus*, *Draba korabensis*, *Potentilla montonegrina*, *Selaginella selaginoides*, *Pedicularis oederi*, *Silene waldsteinii*, *Salix herbacea*, *Lilium albanicum*, *Ranunculus incomparabilis*, *Pinguicula balcanica*, *Allysum scardicum*, *Anemone narcissiflora*, *Draba doerfleri* etj. Pjesët më të larta shkëmbore të zonës paraqesin habitat të dhive të egra dhe shqiponjës së maleve (*Aquila crysaetos*), ndërsa pyjet dhe kullosat në pjesët e ulët të zonës shfrytëzohen nga ariu i murrmë dhe kaprojtë, gjithashtu duhet të veçohen edhe këto rezervate si: Panja e heldrahit (*Acer heldreichii*), Arneni (*Pinus peuce*), Pisha e bardhë (*Pinus silvestris*), Hormoqi (*Picea abies*), Bredhi (*Abies alba*), Panja malore (*Acer pseudoplatanus*), Panja gjetherrapi (*Acer platanoides*), Ahu (*Fagus moesiaca*), Mushtekna (*Betula pendula*), Plepi i egër (*Populus tremula*), Shelgu i egër (*Salix caprea*) etj.

Bashkësia e hormoqit (*Picetum excelsae*), Bashkësia e hormoqit dhe arnenit (*Piceo-Pinetum peucis*) dhe Bashkësia e arnenit (*Pinetum peucis*). Në kuadër të vegjetacionit të bimëve barishtore dallohen këto lloje: *Saxifraga stellaris*, *Valeriana tripteris*, *Malva moschata*, *Cirsium candelabrum*, *Tanacetum vulgare*, *Salix eleagnos*, *Lilium martagon*, *Centaurea ipecensis*, *Verbascum baldacii*, etj.

Fauna

Llojet më të rëndësishme të faunës të cilat gjenden në Librin e Kuq⁵ e ku kanë habitat edhe në territorin e komunës së Deçanit, janë: ariu i murrëm (*Ursus arctos*), shqarthei (*Martes foina*), vjedulla (*Meles meles*) etj. Nga llojet e ornitofaunës veçohen: fëllëza e gureve (*Alectoris graeca*), pëllumbi i egër (*Columba oenas*), korbi (*Corvus corax*), qyqja (*Cuculus canorus*), qykapikthei i larmë malor (*Dryobates leucotos*), lauresha e pyjeve (*Lullula arborea*) etj.

Nga hulumtimet e kryera, posaçërisht me vendosjen e kamerave kurth (monitoruese), në zonat malore në Gryken e Deçanit, tek Koznjeri është konstatuar prania e shumëllojshme e faunës, në

⁵ Libri i Kuq i bimeve vaskulare i Republikës së Kosovës.

veçanti të gjitarëve (ariu i murrmë, ujku, dhelpra, kaprolli, dhia e egër, derri i egër, shqarhi i bardhë, shqarhi i artë, lepuri, ketri, vjedulla, gjeri i lajthive etj.) kurse prania e shpendëve në Bjeshken e Belegut, Prilepit, Baballoqit dhe në Bjeshkën e Deçanit, janë të pranishme këto: shqiponja e artë, shqiponja mijëngrënëse, skifteri malor, skifteri i përhimet, huti i madh, huti pyjor, pula e pyjeve, shkurtëza, thëllëza e gurit, etj. Në bazë të gjurmëve të gjetura në terren është verifikuar edhe prania e rrëqebullit ballkanik (*Lynx Lynx balcanicus*), ka ndryshuar habitatin nga pjesa e Rugovës është vërejt edhe në bjeshkët e Deçanit, ku habitat i kësaj kafshe të rrallë dhe të rrezikuar për zhdukje, është pjesë e Listës së kuqe të kafshëve⁶.

Parku Kombëtar Bjeshket e Nemuna

Parku Kombëtar “Bjeshkët e Nemuna” paraqet një regjion gjeografik me bukuri të rrallë, me pasuri të madhe të elementeve të peizazhit si: bjeshkë të larta të çveshura me dëborë në maja, pyje mbresëlënës me lloje të ndryshme drunjesh ku me bukuri dominojnë pishat e larta, lugina magjepsëse e gryka të thella mahnitëse, kullosa e livadhe me lule të të gjitha ngjyrave, burime e rrjedha të shumta ujore që formojnë përrocka e lumenj, shpella të bukura dhe liqene përrallore në vende të larta.

Parku ka potenciale të mëdha për zhvillimin e turizmit, si të atij dimëror ashtu edhe veror. Konfiguraconi i terenit në Bjeshkët e Belegut, Bjeshka e Carrabregut, Bjeshka e Deçanit, Kurvalla, Dervish Komi janë shumë të përshtatshme për sportin e skijimit gjatë dimrit, kurse gjatë verës, këto hapësira brenda parkut, ofrojnë mundësi të jashtëzakonshme për shijimin e bukurive të peizazheve, rehabilitim, qoftë duke shetitur, ecur (hiking).

Potencialet ekzistojnë, por mungon infrastruktura që mundëson shfrytëzimin e këtyre potencialeve përkatëse zhvillimore. Vetëm në Bjeshken e Belegut ka patur ndërtim të infrastrukturës për zhvillimin e skijimit dhe ajo nuk është e mjaftueshme, sepse kapaciteti i ski-liftave atje, nuk ekziston krahasuar me mundësitë që i ka ai vend.

Infrastruktura në nivel jo të kënaqshëm dhe në përgjithësi niveli i ultë i zhvillimit ekonomik në hapësirën e parkut, kanë shkaktuar në ngecje të turizmit të kësaj hapësire.

⁶ Raporti për GjendjeN e Natyrës 2015-2017 MMPH.

Komuna e Deçanit, brenda hapësirës së bjeshkëve të Nemuna ka këtë sipërfaqe: 16,786 ha apo 27%.

Menaxhimi i mbeturinave

Komuna e Deçanit, ka krijuar një sistem komunal për menaxhim të mbeturinave dhe plotësimin me mjetet përcjellëse për shtrirjen e plotë të shërbimit për mbledhjen (grumbullimin) të mbeturinave në gjithë territorin e komunës. Shtrirja e menaxhimit të mbeturinave në gjithë komunën bëhet nga Ndërmarrja Publike Lokale “Higjiena” Sh.A, e cila ofron shërbime rreth mbledhjes (grumbullimit) të mbeturinave dhe ndarjes në bazë në ekonomitë familjare. Trajtimi i mbeturinave përfshin: riciklimin, ripërdorimin, reduktimin dhe kompostimin e mbeturinave e deri në transportimin e tyre në deponin regjionale. Ndërmarrja Publike Lokale “Higjiena” Sh.A, mbështetet nga Gizi-Gjerman në kuadër të projektit “Shërbimet të Qëndrueshme Komunale”, siç janë përcaktuar në Ligjin Nr. 04/L-060 Për Mbeturinën. Kjo ndërmarrje e bënë mbledhjen (grumbullimin) e mbeturinave duke afruar shërbimin “derë me derë”, për ekonomitë familjare në zonën e qendrës së qytetit të Deçanit, kompania ku pjesën urbane e mbulon në mbledhjen e mbeturinave rreth 1 km (99.18 ha) duke shtrirë edhe mbledhjen e mbeturinave në 36 fshatra të komunës. Kurse 2 venabanimet siç janë: Fshati Belle dhe Pleqe sipas konfiguracionit malor ofrohet shërbim sipas Planit Komunal për Menaxhim të Mbeturinave në komunën e Deçanit.

Në komunën e Deçanit janë të përfshira: 5,887 ekonomi familjare, 2,254 biznese dhe 33 institucione, ku shtrirja dhe shërbimi është 100 % në gjithë territorin e komunës⁷.

Grumbullimi i mbeturinave në komunën e Deçanit bëhet përmes sistemit derë më derë (kontenjerë 120 l dhe qese plastike), kontenjerëve të përbashkët (1.1m³) si dhe kontejnerëve me kontratë (1.1m³). Shërbimi “derë më derë” kryhet nëpërmes kontenjerëve 120 lit dhe qese plastike dhe i njëjti bëhet në të gjitha fshatrat dhe qytetet. Ndërsa shërbimi me kontejnerë të përbashkët (në pjesën e qendrës së qytetit) dhe me kontratë kryhet nëpërmes kontejnerëve 1.1m³.

⁷ Plani Komunal për Menaxhim të Mbeturinave 2018-2022

Mbeturinat e ndërtimit dhe demolimit

Komuna e Deçanit ka caktuar vendin për deponimin e mbeturinave e konstruktimit dhe demolimit në Rr. "Luan Nimonaj" në Deçan. Mbeturinat inerte mund të përdorën për mbushjen dhe rehabilitimin e gropa apo hendeqeve të ndryshme.

Mbeturinat e bujqësisë dhe industrisë ushqimore

Mbeturinat nga bujqësia dhe industria e ushqimit, përfshijnë nus-prodhimet nga thërrorët, eshtrat e kafshëve dhe kafshët e ngordhura, plehrat e kafshëve etj. Në industrinë e prodhimeve dhe përpunimit të qumështit, mishit, miellit, pijeve të ndryshme alkoolike dhe joalkoolike etj. gjatë zhvillimit të veprimtarisë së tyre për përftimin e produkteve krijojnë mbeturina, por mbeturinat krijohen edhe gjatë dhe pas konsumimit të produktit ushqimor ose pas skadimit të afatit të përdorimit. Gjatë importit të produkteve ushqimore të cilat pas skadimit të afatit ose për shkak të ambalazhimit-skadimit një sasi e konsideruar e tyre bëhet mbeturinë, grumbullimin e tyre e bënë Ndërmarrja Publike Komunale "Higjiena" Sh.A .

Mbeturinat e rrezikshme- mbeturinat nga produktet medicinale

Mbeturinat nga produktet medicinale janë mbeturina që mund të paraqesin rrezik për shëndetin e njeriut dhe ambientin. Grumbullimin e tyre e bënë Qendra Kryesore Mjekësisë Familjar QKMF-Deçan, të cilat për djegien e tyre dërgohen në incenerator në Qendren Regjional në Pejë. Në komunë e Deçanit dikur ka qenë vetëm një incenerator në fshatin Irzniq, i cili nuk është në funksion. Në të ardhmen duhet të ndërtohet një incenerator sipas standardeve mjedisore që bënë djegien e mbeturinave medecionale.

Inceneratori- nënkupton objektin apo pajisjen stacionare e krijuar për t'u shfrytëzuar për djegie të mbeturinave të rrezikshme, me apo pa shfrytëzim të energjisë nga djegia e tyre, përfshirë instalimin për pirolizë, gazifikim apo procese tjera të trajtimeve termike të mbeturinave.

Automjetet e hedhura dhe mbeturinat e tyre

Grumbullimi i automjeteve të hedhura bëhet kryesisht nga disa biznese private nga hekurishtat, autoservise gjithsej në komune janë 2 hekurshta dhe 6 –të autoservise , të cilat mbeturinat i trajtojnë në dy mënyra: njëra është duke i grumbulluar si mbeturina metalike për shitje, të cilat kryesisht shitën në vende të rajonit si dhe tjetra duke i ndarë pjesët e tyre për t'i ripërdorur.

Mbeturinat e gomës

Në komunën e Deçanit nuk ka biznese që merret me grumbullimin e gomave ose deponi për deponimin e tyre. Gomat e automjeteve nuk kategorizohen si mbeturinë e rrezikshme, por disa lloje specifike mund të kenë përbërës të tretshëm dhe të rrezikshëm që të trajtohen, duhet të caktohet një pikë grumbulluese në komunën e Deçanit.

Mbeturinat elektronike

Pajisjet elektrike dhe elektronike pas përdorimit të tyre shndërrohen në mbeturina, të cilat në mungesë të ripërdorimit dhe riciklimit paraqesin mjaft problem për mjedisin, për shkak se këto përmbajnë disa komponentë të rrezikshme. Nuk ka të dhëna për sasinë e krijuar, por dihet se sasia e tyre është në rritje të vazhdueshme duke pas parasysh importin e pajisjeve të reja dhe të përdorura duhet të caktohet një pikë grumbulluese në komunën e Deçanit.

Mbeturinat e vajrave

Mbeturina me vajrave dhe vajrat e përdorura paraqesin ndotje të madhe të dheut dhe ujrave, për shkak se ato derdhen në çdo vend duke ndotur dheun dhe ujin. Vajrat e përdorura pjesërisht grumbullohen për t'u ripërdorur ose djegur për përfitimin e energjisë së nxehtësisë dhe ende nuk ekziston ndonjë qendër për grumbullimin e tyre.

Ujësjiellës

Sistemi i furnizimit me ujë në komunën e Deçanit, menaxhohet nga KRU “ Hidrodrini” SH.A kurse furnizimi për qytetin dhe fshtrat e komunës së Deçanit bëhet nga këto burime:

1. Bjeshka e Strelcit përfshihen 6 burime.
2. Gryka e Deçanit përfshihen 5 burime.
3. Gryka e Deçanit-Gypi i CDF-përfshin 3 burime.
4. Bjeshka e Lloqanit përfshihen 3 burime.
5. Gjipsi i Vokshit përfshin 4 burime.
6. Burimi i Vokshit-Lugi i Zallit përfshin 5 burime.

Qyteti i Deçanit i ka 38 fshatra, 36 fshatra mbulohen me rrejtin e ujësjellësit me furnizim 100 % ujë të pijes, ndërsa fshatrat Belle dhe Pleqe furnizohen nga burimet natyrore për shkak të konfiguracionit të terrenit-malor.

Rrjeti shpërndarës është i ndarë në rrjetin primar dhe sekondar, të përberë nga 9 tubacione me gjatësi të përgjithshme prej: 118,520 m.

Sipas regjistrimit të fundit i viti 2011 në komunën e Deçanit ka 40,019 të cilët kane qasje në sistemin e ujësjellësit 99.9%, ndërsa numri i konsumatorëve në komunën e Deçanit është: amviseri 6011, komerciale (biznese) 414 dhe Institucione 47⁸.

Tabela Nr. 5- Mënyra e furnizimit me ujë

Nr.	Mënyra e furnizimit							
	Vendbanimet	Sistemi	Menaxhimi	Burimi	Numri i banorëve	Numri i furnizimit	Furnizimi me %	Orët e furnizimit
1.	Deçan	✓	Ujësjellësi	1.2.3.4.5.6	3803	3803	100%	24 ^h
2.	Baballoq	✓	Ujësjellësi	1.2.3	1598	1598	100%	24 ^h
3.	Beleg	✓	Ujësjellësi	1.2.3.4.5.6	826	826	100%	24 ^h
4.	Belle	x	x	x	8	8	x	x
5.	Carrabreg i Epërm	✓	Ujësjellësi	1.2.3.4.5.6	1446	1446	100%	24 ^h

⁸ KRU " Hidrodrini" SH.A

6.	Carrabreg i Ulët	✓	Ujësjiellësi	1.2.3.4.5.6	2059	2059	100%	24 ^h
7.	Dashinoc	✓	Ujësjiellësi	1.2.3.4.5.6	299	299	100%	24 ^h
8.	Drenoc	✓	Ujësjiellësi	1.2.3.4	1046	1046	100%	24 ^h
9.	Dubovik	✓	Ujësjiellësi	1.2.3	1060	1060	100%	24 ^h
10.	Dubravë	✓	Ujësjiellësi	1.2.3	278	278	100%	24 ^h
11.	Glllogjan	✓	Ujësjiellësi	1.2.3	984	984	100%	24 ^h
12.	Gramaqel	✓	Ujësjiellësi	1.2.3	1097	1097	100%	24 ^h
13.	Hulaj	✓	Ujësjiellësi	1.2.3	158	158	100%	24 ^h
14.	Irnziq	✓	Ujësjiellësi	1.2.3	1739	1739	100%	24 ^h
15.	Isniz	✓	Ujësjiellësi	1.2	3860	3860	100%	24 ^h
16.	Kodrall	✓	Ujësjiellësi	1.2.3.4.5.6	808	808	100%	24 ^h
17.	Lebushë	✓	Komunitet	1.2	1145	1145	100%	24 ^h
18.	Lumbardh	✓	Ujësjiellësi	1.2.3.4.5.6	717	717	100%	24 ^h
19.	Lloqan	✓	Ujësjiellësi	1.2.3	499	499	100%	24 ^h
20.	Llukë e Epërme	✓	Ujësjiellësi	1.2.3.4.5.6	1451	1451	100%	24 ^h
21.	Llukë e Ulët	✓	Ujësjiellësi	1.2.3.4.5.6	506	506	100%	24 ^h
22.	Maznik	✓	Ujësjiellësi	1.2.3.4.5.6	447	447	100%	24 ^h
23.	Papiq	✓	Ujësjiellësi	1.2.3	174	174	100%	24 ^h
24.	Pobergjë	✓	Ujësjiellësi	1.2.3.4	1314	1314	100%	24 ^h
25.	Pozhar	✓	Ujësjiellësi	1.2.3.4.5.6	424	424	100%	24 ^h

26.	Prapaqan	✓	Ujësjiellësi	1.2.3	740	740	100%	24 ^h
27.	Prekolluk	✓	Ujësjiellësi	1.2.3	288	288	100%	24 ^h
28.	Prilep	✓	Ujësjiellësi	1.2.3	2165	2165	100%	24 ^h
29.	Pleqe	x		x	11	11	x	x
30.	Rastavicë	✓	Ujësjiellësi	1.2.3	1238	1238	100%	24 ^h
31.	Ratish i Epërm	✓	Ujësjiellësi	1.2.3	210	210	100%	24 ^h
32.	Ratish i Ulët	✓	Ujësjiellësi	1.2.3	560	560	100%	24 ^h
33.	Sllup	✓	Ujësjiellësi	1.2.3	338	338	100%	24 ^h
34.	Strelle i Epërm	✓	Ujësjiellësi	1.2.3.4.5	3347	3347	100%	24 ^h
35.	Strelle i Ulët	✓	Ujësjiellësi	1.2.3.4.5	2114	2114	100%	24 ^h
36.	Shaptej	✓	Ujësjiellësi	1.2.3	591	591	100%	24 ^h
37.	Voksh	✓	Ujësjiellësi	1.2.3.4.5	570	570	100%	24 ^h
38.	Vranoc i Vogël	✓	Ujësjiellësi	1.2.3	101	101	100%	24 ^h

Sqarim:

- ✓ *Paraqet mbulueshmeri dhe furnizimin nga ujësjiellësi ndërsa X nuk kane furnizohen nga sistemi i ujësjiellësit-per fshatin Vranoc i Vogel rrjeti i sistemit të ujësjiellësitëeshtë shtrire nga NO-Njësia Operative në Deçan kurse menagjini i ujit bëhet nga K.R.U Hidrodrini sh.a –Pejë.*

KANALIZIMI

Kanalizimi përfshinë rrjetin e kanaleve të qytetit të Deçanit dhe 27 fshtrave të tjera ku përfshihen ekonomitë familjare, institucionet dhe bizneset. Ky rrejt është shtrirë përgjatë sistemit të ujësjellësit dhe kryesisht përgjatë rrugëve të vendbanimeve përkatëse në një thellësi që nuk pengon komunikacione deri tek vendi i impiantit në fshatin Lumbardh.

Rrjeti i kanalizimit-ujërat e zeza

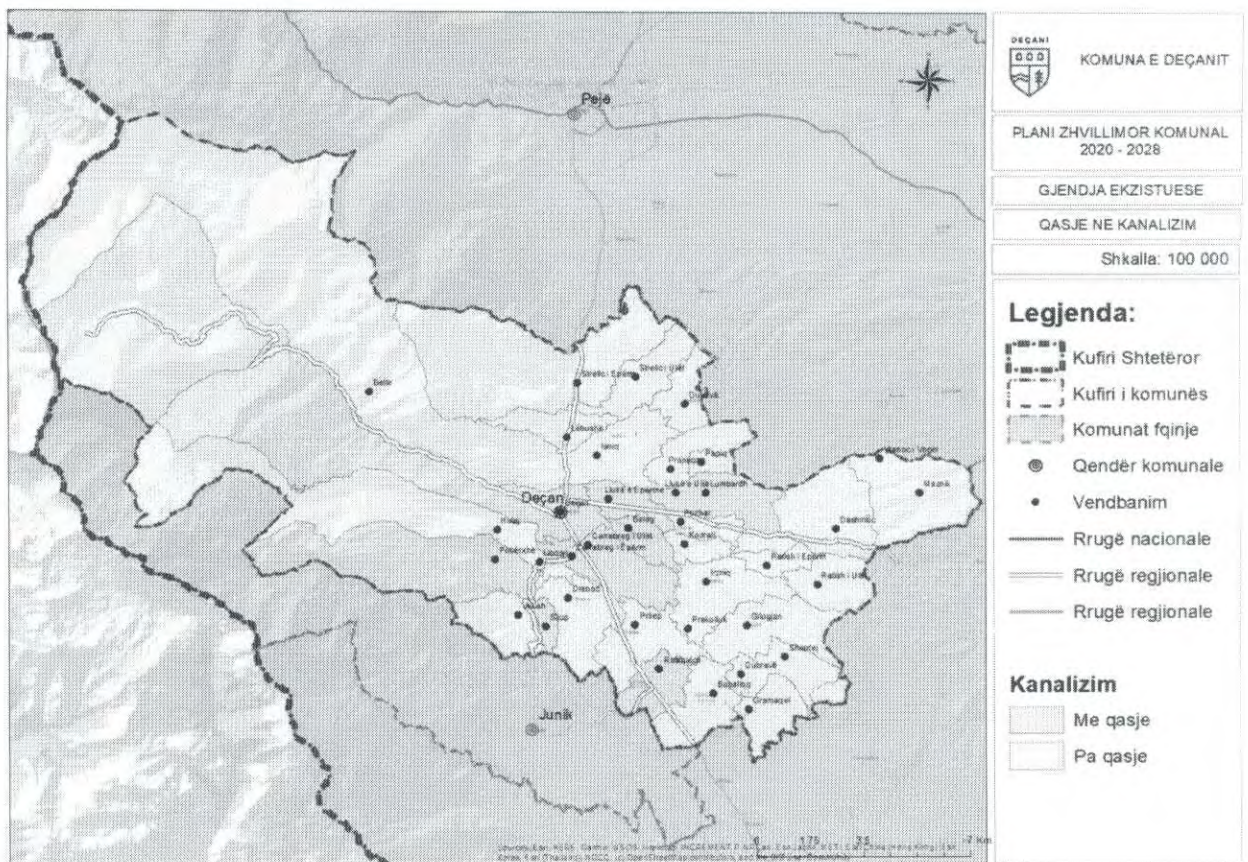
Në komunën e Deçanit, sistemi i kanalizimit ka filluar të ndërtohet që nga viti 2007, dhe ende vazhdon shtrirja e rrjetit ku do të filloj ndërtimi edhe për 18 fshatra nga ana jugore dhe 6 fshatra nga ana veriore, gjithsej nga 38 vendbanime që i ka Komuna e Deçanit, të përfunduara me rrjetin e kanalizimit për ujërat e zeza janë 14 vendbanime.

Rrjeti i kanalizimit që ka filluar nga viti 2007, mbulohet qyteti i Deçanit me gjashtë fshatra: Beleg, Carrabreg i Epërm, Carrabreg i Ulët, Llukë e Epërm, Llukë e Ulët dhe Lumbardhë. Ky rrjet është me gjatësi prej 59,062.36 m, gjithashtu rrjetë të kanalizimit kanë edhe këto fshatra: Rastavicë me gjatësi prej 752 m, Pobergjë me gjatësi 1,533 m dhe fshati Sllup me gjatësi 3,225 m.

Më mbështetje nga niveli qendror do të filloj realizmi i projektit të kanalizimit për këto fshatra, të cilat shtrihen në anë jugore dhe janë: Shaptej, Ratish i Ulët, Ratish i Epërm, Dashinoc, Maznik, Jasiq i Ri, Gramaqel, Dubravë, Baballoq, Gllogjan, Irzniq, Prekolluk, Rastavicë, Prilep, Kodrali, Pozhar, Voksh, Lloqan, Hulaj dhe Carrabreg i Ulët-lagjeja Ledina kurse në pjesën veriore janë: Lebushë, Isniq, Prapaqan, Papiq, Dubovikë, Strelle i Ulët dhe Strelle i Epërm. Në një afat të shkurtër do të realizohet edhe projekti i ndërtimit të kanalizimit edhe për dy fshtrat në territorin e “Parku Kombëtar” fshati Belle dhe Pleqe.

Kolektori kryesor që i trajton ujërat e zeza është me trajtim mekanik, menaxhohet nga kompania KRU “Hidrodrini” SH.A. Deçan

Harta Nr. 1-Rrjeti i kanalizimit në Komunën e Deçanit

Rrjeti i kanalizimit atmosferik

Në qytetin e Deçanit ekziston një sistem i mire për largimin e ujërave të shiut në kuptimin e një sistemit të dizajnuar dhe të ndërtuar sipas normave ndërtimore. Rrjeti i kanalizimit atmosferik është i orientuar në drejtim të Lumbardhit, ujërat atmosferike derdhen pa trajtim adekuat. Vetëm qendra e Deçanit ka rrjetë për ujërat atmosferike më gjatësi 1500 m.

Ujitja

Për ujitje në territorin e komunës shfrytëzohen disa burime natyrore: lumenjt dhe puse (bunarë). Duke qenë se nuk ka një sistem të rregulluar të ujitjes sipas të dhënave sipërfaqet dhe sasi të nevojshme për ujë nuk mund të verifikohet me saktësi, por supozohet se janë diku rreth 80 % e sipërfaqes së tokës bujqësore që mbulohet me ujitje.

Sistemi për ujitjen e tokave bujqësore

Sistemi i ujitjes në komunën e Deçanit administrohet nga Kompania Rajonale e Ujitjes (KRU) “Drini i Bardhë”. Gjatësia e sistemit të ujitjes aktual është: 61.110 m, ndërsa gjendja fizike e rrjetit është e mire. Në infrastrukturën e ujitjes janë ndërtuar 8 penda ose prita të ujit-furnizues për furnizim të kanaleve të ujitjes. Një pjesë e sistemit të ujitjes është tradicional, “ujitje me përmbytje”, që bëhet përmes kanaleve të hapura dhe përfaqëson mënyrën e ujitjes me shpenzime maksimale të ujit. Kjo paraqet problem, në veçanti gjatë muajve korrik-gusht kur sasia e ujit është e pamjaftueshme në mungesë të reshurave dhe temperaturave të larta.

Problemë paraqet edhe ndërrimi i destinimit të tokës nga ajo bujqësore në tokë ndërtimore si pasojë e ndërtimëve të pakontrolluara në zonën rurale, e cila ka ndikuar në zvogëlimin e fondit të tokës bujqësore në sistemin e ujitjes. Një pjesë e sipërfaqëve të tokës bujqësore ujitën përmes sistemit të thjeshtë (vija) të pabetonuar afërsisht prej 30 %, me kanale prej dheut. Këto kanale furnizohen me ujë nga përrrenjtë, proçkat dhe burimet natyrore. *Harta Nr. 2-Rrjeti i ujitjes në Komunën e Deçanit*

Menaxhimi i mbeturinave

Në Komunën e Deçanit, është krijuar një sistem i shëndoshë mjedisorë për menaxhimin e mbeturinave, i cili sistem është mbështetur nga GIZ-i Gjerman. Menaxhimi i mbeturinave në territorin e komunës, bëhet nga Ndërmarrja Publike Lokale “Higjiena” sh.a, e cila bënë grumbullimin e mbeturinave sipas parimit “Derë më derë” ka për qëllim zvogëlimin e sasisë së mbeturinave përmes procesit të selektimit, riciklimit, ose në formë të dobishme (kompostim), ku sasia e mbeturinave zvogëlohet në vlerën minimale nga vendi, që është prodhuar e deri në deponi, i gjithë procesi bëhet sipas Planit Lokal për Menaxhimin e Mbeturinave 2020-2025.

Mbrojtja e tokave bujqësore

Komuna e Deçanit, në kuadër të angazhimeve për mbrojtjen e tokës bujqësore duhet të veprojë sipas objektivave të Strategjisë për Konsolidimin e Tokës 2010-2020, e cila strategji si objektivë të përgjithshme ka realizimin e projekteve të konsolidimit të tokës dhe të sigurojë shfrytëzim racional të tokës bujqësore, mbrojtjen e mjedisit, trashëgimisë kulturore dhe mbështetje për zhvillimin e bujqësisë. Mbrojtja e tokave bujqësore si aset ekonomik dhe mjedisor duhet të mbrohet parimisht nga degradimi dhe ndërtimet e shpërqendruara gjithashtu duhet të mbrohet nga erozioni, fragmentimi dhe ndërtimet ku si masë për mbrojtje nga ndërtimet duhet të jetë respektimi strikt i normave ligjore. Ndikimi i vazhdueshëm nga aktivitetet njerëzore sjell deri të degradimi i sipërfaqeve tokësore duke shkaktuar edhe pasoja të dëmshme mjedisore dhe socio-ekonomike, ku në Komunën e Deçanit, në tri vitet e fundit shëndërrimi e fondit të tokës bujqësore në atë ndërtimore është 13,31.46 ha⁹.

Sfida është që të parandalohet degradimi i tokave dhe ndotja e tyre përmes masave dhe politikave specifike për mbrojtjen e tokave e kjo mund të arrihet më ndërmarrjen e këtyre masave si:

- Përgatitja e projekteve për parandalimin e vershimeve për zonat Strellc, Isnig, Dubovik, Prilep dhe Gramqel;
- Hartimi i projekteve për mbrojtjen e veçantë të ngastrave të tokës nga përdorimi i pakontrolluar i plehut artificial në bujqësi (nitrate, nitritet, fosfatet dhe ushqyesit e tjerë);
- Hartimi i projekteve ideore dhe kryesore për mbrojtjen e tokës nga mbeturinat e paligjshme (të gjitha llojet e mbeturinave);

⁹ Drejtoria për Bujqësi, Pylltari dhe Zhvillim Rural (2018-2020)

- Përgatitja e projekteve për mbjellje të fidanëve në zonat ku janë të pastruara nga mbeturinat;
- Hartimi i projekteve dhe marrja e masave për mbrojtjen nga erozioni;
- Inspektime për zbatimin e masave për mbrojtje të tokës bujqësore kundër degradimit si pasojë e ndikimit njerëzor;
- Hartimi i projekteve për tokat e papunuara dhe për tokat me cilësi të ulët bujqësore;
- Organizimi i një fushatë informative për qytetarët apo me anë të broshurave për mbrojtjen e mjedisit tokësor dhe burimeve tokësore nga tjetërsimi i tokës bujqësore në atë ndërtimore.

Mbrojtja e ajrit

Ndotja e ajrit në gjithë territorin e komunës është e mirë përveç pjesës urbane ku komunikacioni është burim i ndotjes së ajrit (mjedisit). Komuna në bashkëpunim me MMPH, duhet të koordinojnë kontrollet e vazhdueshëm të emitimeve të pluhurit dhe tymit nga komunikacioni/ trafiku, gurëthyesit, beton-asfaltet, djegiet e mbeturinave duke vendosur matës të ndotjes së ajrit në rrugët me frekuentim të komunikacionit apo bizneset me ndikim në mjedis. Të hartohen projekte dhe të krijohen breza të gjelbërimit me qëllim të zvogëlimit/evitimit të ndotjes nga pluhuri, gazra dhe zhurma.

Masat kundër ndotjes së ajrit:

- Hartimi i Planit Lokal për Mbrojtjen e Ajrit;
- Marrjen e masave ndëshkuese ndaj personave fizik apo juridik që i tejkalojnë nivelet e lejueshme të ndotjes dhe zhurmës, sidomos në zonat me banim.

Mbrojtja e pyjeve

Në Komunën e Deçanit, pyjet përfshinë rreth 36 % të territorit administrative, me një sipërfaqe prej rreth 16,786.1 tokë pyjore/sipërfaqe ha, ku shumica e sipërfaqes pyjore gjendet në kuadër të Parkut Kombëtar Bjeshkët e Nemuna, kurse 1,873 ha janë livadhe dhe kullosa. Pyjet kontribuojnë në mënyrë efektive në zhvillimin e qëndrueshëm, nëpërmjet sigurimit të mirëqenies njerëzore, sigurojnë një mjedis të shëndetshëm dhe mbështesin zhvillimin ekonomik të zonës në tërësi.

Potenciali unik i pyjeve mbështet një ekonomi të gjelbër, cilësinë e jetës dhe ndikon në zbutjen e ndryshimeve klimatike. Pyjet duhet të jenë të mbrojtura nga degradimi, prerjet ilegale dhe zjarret.

Duhet të hartohen projekte në bashkëpunim me Ministrinë e Bujqësisë Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural për inventarizimin e pyjeve, sipërfaqeve e degraduara dhe të shpyllëzuara duhet të rigjenerohen përmes pyllëzimit dhe ri-pyllëzimit, të mbrohen bashkësitë e pastra të hormoqit, si dhe ato të përziera të bredhit dhe hormoqit që janë kategoria më e dëmtuar e halorëve në këtë pjesë po ashtu të ndërmerren masa mbrojtëse nga dëmtuesit (insektet) për bashkësitë e dushkut (quercus) dhe gështenjës, të ndërmerren masa dhe projekte konkrete për mbrojtjen e tokës pyjore.

- Përgatitja e projekteve për mbrojtje, ruajtje dhe konservim të disa llojeve të fito-cenozës (gështenjës);
- Përgatitja e projekteve për mbrojtjen e zonave ku jetojnë kafshët e egra mes të cilave ka edhe lloje që konsiderohen të rrezikuara si dhe projekteve për mbrojtjen e tyre të veçantë;
- Hartimi dhe miratimi i Planit Lokal për Biodiveristet;
- Përgatitja e projekteve për vitalizimin e habitateve malore dhe për parandalimin të shkatërrimit të vendbanimit të shumë llojeve të florës dhe faunës;
- Ruajtja e brezit të gështenjës dhe trajtimi nga dëmtuesit.

Mbrojtja nga erozioni

Në Komunën e Deçanit, janë të evidentuar zona erozive, të cilat janë prezantuar në Planin e Vlerësimit të Rreziqeve nga Fatkeqësitë Natyre dhe Fatkeqësitë Tjera në territorin e Komunës së Deçanit të vitit 2018, ku sipas këtij planit erozioni shtrihet në hapësirat e tokave bujqësore, të kultivuara apo braktisura, në tokat pyjore e livadhore, shtretërit e lumenjve, përrenjtë dhe tokat përreth tyre. Dëmet e shkaktuara prej tij ndjehen në: bujqësi, pylltari është afërsisht 3%. Efekti shkatërrues i erozionit është rezultat i faktorëve klimatik natyror, kryesisht i ndikuar nga sasia, lloji, intensiteti dhe kohëzgjatja e reshjeve, lloji dhe shkalla e mbuluesmërisë së tokës me bimësi, pjerrtësia e terenit dhe përbërja pedologjike si dhe nga faktori njeri (degradimi i pyjeve, nxjerrja e zhavorrit, mbi kullotja, ndërtimet).

Masat kundër erozionit janë:

- Revidimi, i Planit për Vlerësimin e Rreziqeve nga Fatkeqësitë Natyrore dhe Fatkeqësitë e Tjera në Territorin e Komunës së Deçanit 2018;
- Hartimi i projekteve për ndërtimin e pendave mbrojtëse në lumenj, përroshave dhe përrenjve;
- Hartimi i projekteve për ndërtimin e mbrojtësve në brigjet e lumit.

- Hartimi i projekteve për pyllëzimin e vendeve të zhveshura dhe atyre të degraduara.
- Hartimi i projekteve për mbjelljen e drunjve që do të mbulonin rripin prej 10 metrave largësi prej brigjeve të lumenjve kryesorë.

Mbrojtja e mjedisit-planifikimi

Mbrojtja e mjedisit është një prioritet komunal ku përfshihet: parandalimi dhe ulja e ndotjes së ujit, ajrit, tokës dhe biodiversitetit. Për mbrojtje të ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore nga ndotja, komuna parasheh ndërtimin e kanalizimit për ujërat e zeza në zonën rurale dhe impianteve me standarde mjedisore.

Gjithashtu parashihet të bëhet mirëmbajtja, rregullimi i shtretërve dhe brigjeve të lumenjve, përrojeve, pastrimi i deponive ilegale dhe gjelbërimi i hapësirave të degraduara, ndalimin e shfrytëzimit të inerteve nëpër lumenj.

Për të ardhmen me qëllim të identifikimit të çështjeve të tjera mjedisore mbetet të trajtohen sipas Planit Veprues për Mbrojtjen e Mjedisit 2020-2023

Tabela Nr. 6-Lista e projekteve dhe investimeve kapitale për periudhën 2020-2023

Nr.	Tipi i investimit	sasia	kostoja totale	Bartës
Investimet për vitin 2020				
1.	Rregullimi i hapësirës-bazamentit dhe rrethojave për vendosjen e ishujve ekologjik	2	1,000.00	DUPMB
2.	Kontejnerë të plastikës 120 L	300	6,000.00	DUPMB
3.	Enë për kompostim	150	11,250.00	DUPMB
4.	Investimet në infrastruktur për qendrën grumbulluese për mbeturinat nga	1	250,000.00	DUPMB

	ndërtimi dhe demolimi			
5.	Ndërtimi i shtratit të Lumbardhit të Deçanit	2	86,000	DUPMB
6.	Kanalizimi i ujërave të zeza në qytet.		140,000	DUPMB
7.	Kanalizimi i Ujrave të zeza - Strelle Isniq Lebush		601,000	DUPMB
8.	Rregullimi i lumenjëve (Penda e ujitjes Vranoc		10,000	DUPMB
Investimet për vitin 2021				
1.	Kontejnerë të plastikës 120 L	300	6,000.00	DUPMB
2.	Rekonstruimi i rrugëve të bjeshkës		70,000.00	DUPMB
3.	Hartimi i Hartës Zonale të Komunës së Deçanit			DUPMB
4.	Ndërtimi i shetitoreve dhe trotuareve në qytet		50,000.	DUPMB
5.	Ndërtimi i objektit të Hixhienës		100,000.00	DUPMB
6.	Kanalizime në bashkefinansim me ministrit e linjes		100,000.00	DUPMB
7.	Harta Zonale		60,000.00	DUPMB
8.	Identifikimi i lokacioneve për vendosje të ishujve të gjelbër		30,000.	DUPMB
9.	Inicimi i ndarjes së mbeturinave në x familje në qendër të qytetit		10,000	DUPMB
Investimet për vitin 2022				
1.	Kontejnerë të plastikës 120 L	300	6,000.00	DUPMB

2.	Shpërndarja e kontenjerave në cdo amvisëri të komunës		50,000.00	DUPMB
3.	Ujësjetësi në bjeshkë faza e I-rë		100,000.00	DUPMB
4.	Pastrimi i shtratit të Lumëbardhit në pjesën nën Urën e Demës në fshati Isniq, Llukë e Epërm, Llukë e Ulët dhe Lumbardh dhe shtratit të Lumbardhit të Lloqanit: Prejlep, Gramaqel.			DUPMB
5.	Përgatitja e projekteve për mbrojtje, ruajtje dhe konservim të disa llojeve të fito-cenozës (gështenjës).			DUPMB
6.	Përgatitja e projekteve për parandalimin vershimeve për zonat Strelle, Isniq, Dubovik, Prejlep dhe Gramaqel.			DUPMB
7.	Përgatitja e projekteve për mbjellje të fidanëve në zonat ku janë të pastruar me mbeturina.			DUPMB
Investimet për vitin 2022				
1.	Hartimi i Planit Lokal për Mbrojtjen e Ajrit.		10,000.00	DUPMB
2.	Hartimi i projekteve për mbjelljen e fidanëve pyjore në brezin mbrojtës të lumenjve.		50,000.00	DUPMB
3.	Ndërtimi i pendave për mbrojtje nga erozioni që shkaktojnë përrenjtë në fshatin Strelle i Epërm: prroni i Behovci, Duraku dhe Suhaja në fshatin Dubovik.		100,000.00	DUPMB

4.	Hartimi i projekteve për ndërtimin e pendave mbrojtëse në lumenj, përroskave dhe përrenjve		10,000.00	DUPMB
5.	Harta Zonale		300,000.00	DUPMB
6.	Kanalizime në bashkefinancim me ministrit e linjes		100,000.00	DUPMB
7.	Ndërtimi i shetitorës dhe trotuareve në qytet		50,000.00	DUPMB
8.	Ujësjetësi në bjeshkë faza e I-rë		100,000.00	DUPMB
9.	Hartimi i projekteve dhe fushatave sensibilizuese për mbrojtjen e ujit nga përdorimi i pakontrolluar i plehrave artificiale në bujqësi (nitrate, nitrite, fosfate dhe ushqyesit tjerë).		100,000.00	DUPMB
10.	Ndërtimi i një qendre për strehimin e qeneve endacak			DUPMB
11.	Kanalizimi për 18 fshatra		2,000,000.0	DUPMB
Investimet për vitin 2023				
1.	Rryma për bjeshkë		167,477.18	DUPMB
2.	Harta Zonale		300,000.00	DUPMB
3.	Ndërtimi dy impiantëve		200,000.00	DUPMB
4.	Kanalizime në bashkefinancim me ministrit e linjes		100,000.00	DUPMB
5.	Hartimi i projektit për rregullimi i shtratit të Lumit Lumbardh të Lloqanit		2,545,362.09 €	DUPMB
6.	Ndërtimi i kanalizimit për 18 fshatra			DUPMB

Dokumente:

- Plani Zhvillimor Komunal 2020-2023
- Plani Komunal për menaxhimin e Mbeturinave 2028-2022
- Tabela-Finacimi I Investimeve kapitale Komunale 2018-2020
- Korniza afatmesme buxhetore 2020-2022
- Korniza afatmesme buxhetore 2021-2023